

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ НЕМОВНИХ ВУЗІВ

У статті розглянуто психолого-педагогічні передумови проектного навчання англomовного монологічного мовлення студентів молодших курсів немовних вузів, описано особливості інтелектуальної діяльності студента та його емоційно-вольової сфери, обґрунтовано доцільність застосування проектної методики у навчанні англomовного монологічного мовлення.

Ключові слова: проектна методика, проект, монологічне мовлення, психолого-педагогічні передумови.

Останнім часом простежується спрямованість на гуманізацію освіти, що знаходить своє вираження в орієнтації процесу навчання іноземної мови (ІМ) на розвиток особистості студента засобами виучуваної мови. В контексті особистісно-діяльнісного підходу студент виступає як активний, творчий суб'єкт навчальної діяльності, враховуються його індивідуальні психологічні особливості, відбувається його загальнокультурний та особистісний розвиток. Проектна методика (ПМ) навчання ІМ є одним з тих підходів, який базується на суб'єктно-суб'єктних відносинах між викладачем та студентом, що дозволяє останньому самостійно планувати та реалізовувати свою роботу, в якій мовленнєве спілкування переплітається з іншим видом діяльності [5, с. 9-10].

Питанням проектного навчання англomовного монологічного мовлення займалися як вітчизняні так і зарубіжні вчені-методисти, такі як: Е. Г. Арванітопуло, О.А. Гілева, І. В. Дубко, О. В. Кіршова, В. В. Копилова, Н. Ф. Коряковцева, Н. О. Кочетурова, Є. С. Полат, В. В. Тітова, Г. Н. Beckett, F. L. Stoller, A-M. Clark, D. Fried-Booth, S. Gaer, S. Haines, T. Hutchinson, R. Ribé та N. Vidal, Н. S. Wrigley та ін. В їх роботах розглянуто особливості ПМ та типи проектів, представлені моделі реалізації проектного

навчання, а також описано переваги проектного навчання англomовного монологічного мовлення.

Для ефективної реалізації ПМ у навчанні студентів молодших курсів англomовного монологічного мовлення (ММ) важливо враховувати особливості інтелектуальної діяльності студента – його мислення, пам'яті, сприйняття – та його емоційно-вольової сфери. Не менш важливим тут є також врахування комунікативних і пізнавальних потреб студента [6, с. 66].

У психологічній літературі зазначається, що студентство – це особливий віковий період «пізньої юності – ранньої зрілості», тобто вік від 17 до 25 років, в якому виділяють два періоди – від 17-ти до 19-ти років (студенти першого і другого курсів) і від 19-ти до 22-х років (студенти старших курсів) [6, с. 68; 11, с. 197; 12, с. 25]. Студентський вік, як визначає Б. Г. Ананьєв, є сенситивним періодом, тобто найсприятливішим для завершення формування особистості, утвердження її психофізіологічних сил [1, с. 7]. Для студентів молодших курсів характерною є зрілість у розумовому, моральному та соціально-суспільному плані: підсилюються мотиви поведінки, цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціативність, вміння володіти собою [10, с.79; 12, с. 27]. Але, разом з тим, цьому віку притаманна нестійкість особистісних структур. Образи власного «Я» є складними й неоднозначними, серед них: реальне «Я» (яким бачить себе студент у даний момент), динамічне «Я» (яким намагається бути), ідеальне «Я» (яким повинен бути на підставі засвоєних моральних принципів) й низка інших уявних власних образів [11, с. 28]. Таким чином, у період пізньої юності спостерігається процес активного самопізнання й формування самооцінки студента.

Щодо вищих психічних функцій, то цей віковий період характеризується неперервною пульсацією та ритмічністю у розвитку інтелектуальних можливостей та інтелекту в цілому. Дані, отримані в ході дослідження Б. Г. Ананьєва, свідчать, що студентський вік – це пора складного структурування інтелекту, за якого відбуваються чергування «піків» та «оптимумів» у мнемологічному «ядрі» інтелекту. Це означає, що навчальні завдання завжди

спрямовані на розуміння, осмислення, запам'ятовування та структурування в пам'яті студента виучуваного матеріалу, його збереження та актуалізацію [2, с. 13; 4, с. 109].

Помітні також пульсації у мисленні та пам'яті, тобто зміна спадів на підйоми. Найбільших змін набуває короткотривала та вербальна пам'ять, посилюється роль практичного мислення. Абстрактне мислення починає відігравати переважаючу роль у пізнавальній діяльності студента, формується узагальнена картина світу, встановлюються взаємозв'язки між різними сферами реальності, що вивчається. Зміни уваги також мають характер коливань, які набувають значущості у віці від 18 до 21 року, коли зменшення обсягу уваги призводить до підвищення рівня її концентрації [10, с. 79-80; 3, с. 100; 6, с. 68]. Отже, у період пізньої юності відбуваються найбільші зміни, що визначаються високими показниками розвитку інтелектуальних функцій.

Крім того, будучи суб'єктом навчальної діяльності, студент керується певними потребами і мотивами, що відіграють значну роль в процесі навчання. Так, навчальна мотивація визначається внутрішніми мотивами (пов'язаними зі змістом навчальної діяльності) та зовнішніми (пов'язаними з потребою студента зайняти певну позицію в системі соціальних відношень) [Зимняя Пед.псих.]. Важливою є потреба студентів у спілкуванні, де вони пізнають не лише інших, але і себе, оволодівають досвідом соціального життя. Потреба у спілкуванні сприяє встановленню зв'язків, розвитку дружби, стимулює обмін знаннями, думками та переживаннями. Значну роль відіграють мотиви, які втілюють у собі спрямованість студента у майбутнє. Елементом, що складає основу цієї спрямованості, є інтерес. Виникнення глибоких пізнавальних інтересів – це головна умова успішного формування особистості. Щоб викликати у студента інтерес до навчальної діяльності, необхідно надати йому можливість проявити розумову самостійність та ініціативність. І чим більш інтерактивні методи навчання, тим простіше зацікавити ними студентів. Тому створення проблемної ситуації, зіткнення студентів з трудностю, яку вони не в змозі вирішити за допомогою наявного запасу знань має велике значення для

формування інтересу до навчання [4, с. 102]. З психологічної точки зору процес виконання проекту – це череда послідовно породжуваних потреб та пошук відповідних способів їх задоволення, синхронізованих з етапами роботи над проектом. Кожна нова потреба викликає інтерес студента, підтримуючи мотиваційний фон навчання на досить високому рівні [10, с. 62]. Все це зумовлює використання ПМ у навчанні студентів англomовного ММ. За такого підходу проблемність означає, що студенти використовують ІМ для виконання завдань, які характеризуються новизною результатів і новими способами їх досягнень. Проблеми змушують думати, і тому студент навчається думаючи, мислячи [5, с. 15]. Крім того, для мовленнєвої діяльності важливою є саме пізнавально-комунікативна потреба студента.

Отже, притаманним навчальній діяльності студента є, в першу чергу, мотив пізнання, який представляє основу навчально-пізнавальної діяльності, що в свою чергу виникає з проблемної ситуації і розвивається за умови правильної взаємодії студентів та викладача [4, с. 110]. Як зазначалося раніше, проектна робота з ІМ є особистісно-орієнтованою, спрямованою на пізнавальну мотивацію, що створює умови для самореалізації особистості студента, реалізації «я-концепції», забезпечує усвідомлення особистістю свого місця в оточуючому світі, вміння адекватно оцінювати власні можливості та прогнозувати ймовірність досягнення поставлених цілей [7, с. 128].

З педагогічної точки зору проектна технологія навчання ІМ є такою, що спрямована на навчання студента самостійно здобувати знання та застосовувати їх для розв'язання пізнавальних та практичних завдань; сприяє розвитку комунікативних здібностей; прищеплює уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати та аналізувати інформацію, висувати гіпотези, робити висновки [12, с. 59].

Так ПМ орієнтується на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну або групову. Вона передбачає розв'язання студентом або групою студентів певної проблеми, яка вимагає, з одного боку, використання різних засобів та методів навчання, з іншого – інтегрування знань та умінь із різних галузей як

інтелектуальної, так і практичної діяльності [9, с. 286]. Крім того, робота над проектом має велике практичне значення, що впливає на емоційну сферу студентів, їхню мотивацію, розвиває творчий потенціал кожного учасника, посилює індивідуальну та колективну відповідальність студентів за результати своєї діяльності.

Під час організації навчального проекту змінюється роль викладача, який виконує функції партнера, тобто допомагає студентам у пошуку джерел, необхідних їм у роботі над проектом; сам є джерелом інформації, координує весь процес роботи над проектом, підтримує і заохочує студентів [8, с. 164; 11, с. 6]. В цілому, все це сприяє розвитку особистості студентів, підсилює гуманістичний зміст навчання, підвищує освітній, розвивальний потенціал навчальної дисципліни ІМ. Тому основною метою навчання ІМ є формування особистості студента, який може і хоче брати участь у міжкультурній комунікації, самостійно вдосконалюватися в оволодінні іншомовним мовленням. Головні характеристики ПМ – автономність та креативність студентів – підкреслюють перспективність ПМ як інноваційної педагогічної технології, що здатна забезпечити освітні потреби нового покоління. Тобто ПМ може повністю відповідати усім вищезазначеним психологічним та педагогічним потребам сучасних студентів.

Таким чином, вивчення психолого-педагогічних передумов проектного навчання студентів молодших курсів, зокрема особливостей розвитку інтелекту, пам'яті, уваги, мислення, мотиваційної сфери студентів, дозволяє говорити про доцільність застосування ПМ у навчанні англomовного ММ, що мотивує до активного включення студентів у навчальну діяльність, задовольняє потребу у спілкуванні, пізнанні, викликає інтерес до вирішення проблемних ситуацій, розвиває творчий потенціал студента, самостійність та відповідальність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананьев Б. Г. К психофизиологии студенческого возраста / Б. Г. Ананьев // Современные психологические проблемы высшей школы. – Л., 1974. – Вып. 2. – С. 7–12.

2. Ананьев Б. Г. Педагогические приложения современной психологии / Б. Г. Ананьев // Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии: [под ред. И. И. Ильясова, В. Я. Ляудис]. – М., 1981. – С. 13 – 21.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. посібник для студ. магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. літератури, 2003. – 316 с.
4. Зимняя И. А. Педагогическая психология : [учеб. для вузов]. – 2-е изд., доп., испр. и перераб. / Зимняя И. А. – М. : Логос, 2000. – 384 с.
5. Зимняя И. А. Проектная методика обучения английскому языку / И. А. Зимняя, Т. Е. Сахарова // ИЯШ – М., 1991. – № 3. – С. 9 – 15.
6. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку (на материале русского языка как иностранного)/ И. А. Зимняя. – М. : Рус. яз., 1989. – 219 с.
7. Коряковцева Н. Ф. Теория обучения иностранным языкам : продуктивные образовательные технологии : учеб. пособие для студ. лингв. фак. высш. учеб. заведений / Н. Ф. Коряковцева. – М.: «Академия», 2010. — 192 с.
8. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – 3-є вид., доповн. – К., 2001. – 608 с.
9. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. / С. С. Пальчевський. – К. : Каравела, 2007. – 576 с.
10. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / [Бартнева І. О., Богданова І. М., Бужина І. М. та ін.]; за ред. Курлянд З. Н. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
11. Педагогика и психология высшей школы / [Буланова-Топоркова М. В., Духанева А. В., Столяренко Л. Д. и др.]; под ред. Самыгина С. И. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. – 544 с.
12. Сучасні педагогічні технології / [авт.-укладач Федорчук Е. І.]. – Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. – 212 с.